

העותרים:

1. ת"א
2. ס"א
3. ה"א
4. נ"ג
5. א"נ
6. עיר עמים, ע"ר 580361202
7. האגודה לזכויות האזרח בישראל, ע"ר 58001567

ע"י ב"כ טל חסין (מ"ר 26437) ו/או אבנר פינצ'וק
ו/או עודד פלר ו/או גיל גן-מור ו/או גדיר ניקולא
ו/או דבי גילד-חיו ו/או עביר ג'ובראן ו/או משכית
בנדל ו/או ניצן אילני ו/או רוני פלי ו/או הגר
שחטר ו/או רעות שאער

מהאגודה לזכויות האזרח בישראל

רח' איתמר בן אב"י 9, תל אביב-יפו 6473629
טל': 0528-595351; פקס: 03-5608165;
דוא"ל: talh@acri.org il

- נ ג ד -

המשיבים:

1. שר התשתיות הלאומיות, האנרגיה והמים
2. הרשות הממשלתית למים ולביוב
ע"י פרקליטות המדינה, משרד המשפטים
רח' צלאח א-דין 29, ירושלים
טל: 02-6466590; פקס: 02-6467011
3. חברת הגיחון בע"מ
דרך חברון 101, ת"ד 10118, ירושלים 91100
4. מקורות חברת המים הלאומית
רח' לינוקלן 9, תל אביב-יפו, ת.ד. 20128
5. עיריית ירושלים
כיכר ספרא 1, ירושלים 94141
6. חברת המים של רמאללה
רחוב אל מאאהיד, רמאללה, הרשות הפלסטינית

עתירה למתן צו על תנאי

מוגשת בזאת עתירה למתן צו על תנאי, המופנה למשיבים 1, 2 ו-5, והמורה להם לבוא וליתן טעם, מדוע לא יפעלו להסדרת אספקת מים שוטפת וקבועה לתושבי כפר עקב, שכונה בשטחה המוניציפלי של ירושלים, בה מתגוררים רבבות תושבים ואזרחים, באמצעות המשיבה 3, או בכל דרך אחרת, בהתאם לחובותיהם שבדין.

מבוא, בקשה למתן צו ביניים ובקשה לדיון דחוף

בית המשפט הנכבד מתבקש ליתן צו ביניים המורה למשיבה 2, הרשות הממשלתית למים ולביוב (להלן: **רשות המים**), להכריז על משבר המים בכפר עקב, בעטיו מסתפקים אלפי בני אדם בשעות ספורות של אספקת מים בשבוע, כאירוע פגיעה במים כהגדרתו בסעיף 18א לחוק המים, התשי"ט-1959 (להלן: **חוק המים**); ולהורות למשיבים לנקוט בפעולות המתחייבות מסעיף זה ומהוראת פרקים ג' ו-ד' לכללי המים (אירוע פגיעה במים), התשפ"ג-1923 (להלן: **כללי פגיעה במים**), ובהן:

א. חלוקת מי שתייה באמצעים חליפיים, לרבות איוש והפעלת תחנות חלוקה, הובלת מים במכליות ואספקת מים בכמות הנקובה לנפש בתוספת השנייה לכללי פגיעה במים.

ב. מסירת מידע והנחיות לתושבים בנוגע לאירוע פגיעה במים.

עוד מתבקש בית המשפט הנכבד לקבוע את העתירה לשמיעה בדחיפות.

להלן הטעמים:

1. בחודש יוני 2024 צומצמה מאוד אספקת המים לתושבי כפר עקב, שכונה עצומת ממדים בשטחה המוניציפלי של ירושלים, אשר מתגוררים בה רבבות תושבי קבע ואזרחים ישראלים. השכונה, המורכבת משכונות משנה (סמיראמיס, אלמטאר וזוערייר שיכוננו יחדיו: **כפר עקב** או **השכונה**), ממוקמת בצפון ירושלים, מצדה המזרחי של חומת ההפרדה.

2. בתחילת יוני 2024 זרמו המים בצינורות יומיים בלבד, ובמחצית החודש צומצמה הכמות בחלקים נרחבים מן השכונה ל-12 שעות שבועיות. במהלך יולי ועד למועד הגשת עתירה זו, בשיאו של הקיץ, עמדה אספקת המים על 4-12 שעות שבועיות.

3. המחסור במים זורמים ניכר בכל תחומי החיים. אין די מים לרחצה, ניקיון ובישול, אסלות אינן מודחות, חולים קשים נאלצים לוותר על רחצה לאחר טיפולים רפואיים מורכבים, עובדי כפיים אינם יוצאים לעבודה בשל כך שנבצר מהם להתקלח. תלמידים נשלחו לבתיהם באמצע יום הלימודים, קייטנות בוטלו, מכונות כביסה ומדיחי כלים הושבתו, וערימות כביסה וכלים מלוכלכים נערמות בבתים. חצרות, עצי פרי וערוגות ירק יובשו. התושבים, כמו גם מוסדות ציבור, בהם קופות חולים ובית החולים לילודות בשכונה, נאלצים לקנות מים שאיכותם לא נבדקה, ממקורות בלתי מפוקחים, בסכומים בלתי מפוקחים, בעלות מאות ואלפי שקלים

בחודש, פי עשרה ויותר ממחיר המים בישראל. רבים אינם יכולים לעמוד בכך. תושבים מעידים כי הם נאלצים לבחור בין מים לבין מזון.

4. אף שאספקת המים לשכונות מזרח ירושלים עברה בעקבות סיפוחן לישראל ב-1967 לתאגיד המים העירוני, המשיבה 4, חברת הגיחון, ולמרות שלפי סעיף 23 לחוק המים חל איסור לספק מים בשראל ללא רשיון שמעניקה רשות המים, אספקת המים לכפר עקב נותרה באחריות חברת המים של רמאללה, אשר קונה את המים מחברת מקורות, המשיבה 4. המים שקונה החברה הפלסטינית מסופקים לנפת רמאללה כולה, ללא הסדר יעודי לאספת מים לשכונה שסופחה לירושלים, וללא כל פיקוח על פעילות חברת המים של רמאללה. ניסיון להתחקות אחר הסכם כתוב בין רשויות המים בישראל לבין חברת המים של רמאללה או לרשות המים הפלסטינית העלה חרס (הספקת מים לכפר עקב, **מרכז המחקר והמידע של הכנסת**, מרץ 2017 (להלן: **דוח הממ"מ**); דיון במשבר המים בכפר עקב בוועדת המשנה לפיקוח על המים של ועדת הכלכלה של הכנסת, מיום 9.7.2024).

5. את שירותי הביוב לשכונה מספקת המשיבה 3, חברת הגיחון, תאגיד המים העירוני.

6. מדיווחים בתקשורת על מצוקת המים בכפר עקב עלה, כי חברת המים הפלסטינית תולה את ההפחתה בכמות המים המסופקת לשכונה בצמצום כמות המים שמוכרת ישראל. כך נמסר מהחברה אף לעותר 2, חבר ועד תושבי כפר עקב. מקורות מצדה הכחישה, והפנתה לרשות הממשלתית למים ולביוב (ניר חסון, בשיא החום: אספקת המים ליותר מ-100 אלף תושבי מזרח ירושלים צומצמה, **הארץ**, 13.6.2024). פניות העותרים למשיבים במהלך החודשים יוני ויולי, בדרישה למצוא **פתרון חירום** למשבר המים הקשה, ובמקביל לדאוג לפתרון ארוך טווח אשר יבטיח אספקת מים סדירה ושוטפת לרבות תושבי השכונה, לא הועילו. בעוד המחסור במים הולך ומחריף, גלגלה רשות המים את האחריות למצב לחברת המים של רמאללה, לחברת מקורות אשר לפי הנטען רשות המים הורתה לה "זה מכבר" לקדם פיתוח תשתיתי, ולבנייה ללא היתר בשכונה.

7. מאזן הנוחות נוטה לקבלת הבקשה ולהוצאת צו ביניים, הנדרש להגנה על זכויות אדם חוקתיות. חוק המים קובע, כי מקורות המים במדינה הנם רכוש הציבור, המיועדים לצרכי תושביה, וכי כל אדם זכאי לקבל מים ולהשתמש בהם. בית משפט נכבד זה הכריע זה מכבר כי מים הם זכות יסוד, הזוכה להגנה חוקתית מכח הזכות החוקתית לכבוד האדם, המעוגנת בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו (ע"א 9535/06 **אבו מסאעד נ' נציב המים** (5.6.2011) (להלן: **עניין אבו מסאעד**)). עוד נפסק, כי ככל שהצורך במים בנסיבות מקרה קונקרטי הינו צורך חיוני וקיומי, כך תקבל הזכות למים משקל רב יותר, והערכים הנוגדים ייסוגו מפניה (שם, בפסקה 24). כזה הוא המקרה בענייננו.

8. אספקת מים שעות ספורות בשבוע היא אירוע פגיעה במים, כהגדרתו בסעיף 18 א(א) לחוק המים:

"אירוע פגיעה במים" – אירוע הגורם או העלול לגרום לפגיעה ממשית באספקת מים המיועדים לשתיה, באיכות מים כאמור או ביכולת של מקור מים ותשתית מים המיועדים לשתיה לשמש לייעודם האמור".

9. סעיף 18א(ב) לחוק המים מסמיך את מנהל רשות המים להכריז על אירוע פגיעה במים ולהורות על טיפול דחוף בו :

"מנהל הרשות הממשלתית רשאי להכריז על אירוע פגיעה במים, ומשהכריז כאמור רשאי הוא לצוות על כל אדם הנוגע בדבר לעשות את כל הדרוש לשם טיפול באירוע כאמור, מניעתו, הפסקתו, החזרת המצב לקדמותו ומניעת הישנותו, ולשם הסדרת אספקת מים לצרכנים שנפגעו כתוצאה מאותו אירוע".

10. אופני הטיפול הנדרשים מפורטים בכללי הפגיעה במים. כללים אלו נועדו להסדיר את דרך ההתמודדות עם אירועי פגיעה במים, ומסמיכים את מנהל רשות המים ליתן הוראות לגורמים שונים, בהם חברת מקורות וספקי מים, על מנת להבטיח אספקת מים לשתיה וצמצום הפגיעה, לרבות גיבוש תמונת מצב והיערכות אליה (סעיף 40(ב)(1) לכללים), חלוקת מי שתייה באמצעים חליפיים לרבות איוש והפעלת תחנות החלוקה (סעיף 40(ב)(3) בהתאם לכמויות הנקובות בתוספת השנייה לכללים; ואספקת מים לאוכלוסיית מוחלשות (בעלי מוגבלויות, קשישים ומי שאינו יכול להגיע לתחנת חלוקה), לפי סעיף 12(ב)(5). מנהל רשות המים רשאי אף להורות בצו לספק מים מסוים לסייע לספק מים אחר (סעיף 35(א)). כללי פגיעה במים מחייבים את המשיבה 4, חברת מקורות, לספק מים באמצעות מכליות (סעיף 45(א) לכללים).

11. הכרזה על משבר המים בשכונה כאירוע פגיעה במים תחייב את המשיבים לעמוד בחובותיהם מכוח הדין לספק מים ונגישות רציפה למים לתושבי ישראל ואזרחיה החיים בתחום ירושלים. ארבע שעות אספקת מים שבועית, ואף שמונה, 12 ו-24 שעות שבועיות, אינן עונות על מימוש הזכות למים וחובת הנגישות אליהם, ורחוקות מרחק ניכר מן הסטנדרט המקובל בכלל שכונות ירושלים, בהם זורמים מים מן הברזים 24 שעות ביממה. יתרה מכך. גם לו לא היו חלות על הרשויות חובות שבדין, מצוקת מים אקוטית וממושכת ממנה סובלים רבבות תושבים בעיצומו של קיץ לוחט נופלת בגדרי המקרים בהם יעניק בית המשפט הנכבד סעד מן הצדק, מכוחו של סעיף 15(ג) לחוק יסוד: השפיטה (ראו והשוו: בג"ץ 3511/02 עמותת "הפורום לדו קיום בנגב" נ' משרד התשתיות, פ"ד נו(2) 102 (2003)).

12. סיכויי העתירה להתקבל גבוהים. הזכות למים, לבריאות, לכבוד ולשוויון הן זכויות יסוד במשפט הישראלי ובמשפט הבינלאומי. האנומליה הנובעת מהסדר היסטורי לפיו המים המגיעים לשכונה בתוך ירושלים נקנים מחברת מקורות אך מסופקים על ידי חברת המים של רמאללה, אשר אינה ספק מים מורשה בישראל, ואשר חוק המים וכללי המים שנועדו לממש את הזכות למים ולהסדירה אינם חלים עליה, אינה פוטרת את המשיבים מחובתם החוקית לדאוג לאספקת מים שוטפת, באיכות ראויה, לכלל תושביה ואזרחיה, אף אם איתרע מזלם להתגורר מעבר לחומת הפרדה. התנערותם מאחריותם, והותרת התושבים ללא מים, תוך פגיעה קשה בזכויות יסוד, לוקה בחוסר סבירות קיצוני.

13. אשר על כן, בית המשפט הנכבד מתבקש ליתן צו ביניים כמבוקש, ולקבוע את העתירה לשמיעה בדחיפות.

ואלה נימוקי העתירה:

הצדדים לעתירה

14. העותר 1 הוא מנהל בית החולים לילדות בכפר עקב. בית החולים סובל ממצוקת מים עזה למעלה מחודשיים. העותרים 2-5 הם תושבי קבע ואזרחים המתגוררים בשכונה. העותר 2 הוא חבר ועד תושבי השכונה, העותרת 3 היא גרושה, אם לבן נכה, המתפרנסת מקצבאות הביטוח הלאומי. אף העותר 4 מכלכל את משפחתו מקצבת נכות.

15. העותרת 6, עמותת עיר עמים, עוסקת במורכבות החיים בירושלים, ובזכויות תושבי השכונות הירושלמיות מעבר לגדר הפרדה.

16. העותרת 7, האגודה לזכויות האזרח בישראל, היא ארגון זכויות האדם הוותיק בישראל, העוסק בין היתר בהגנה על זכויות תושבי ירושלים המזרחית לבריאות, לשוויון ולכבוד.

17. המשיב 1, שר האנרגיה והתשתיות, עומד בראש המשרד הממשלתי הממונה על כלל תחומי האנרגיה, החשמל, המשאבים הטבעיים, התשתיות והמים בישראל.

18. המשיבה 2, רשות המים, הינה רשות ממשלתית אשר הוקמה בשנת 2007 מכוח חוק המים, ואשר מופקדת על ניהול משק המים והביוב. מכוח חוק תאגידי מים וביוב, התשס"א-2001 (להלן: **חוק תאגידי מים**), מפקחת רשות המים על פעילות תאגידי המים והביוב, קובעת כללים להפעלתם ולחובותיהם כלפי הצרכנים, ובעלת הסמכות להורות לתאגיד המים העירוני לספק מים לכפר עקב.

19. המשיבה 3, חברת הגיחון בע"מ, היא תאגיד המים והביוב העירוני של ירושלים. בהתאם לסעיף 31 לחוק תאגידי מים, אמורה הגיחון לספק מים ברציפות וביעילות לכל הצרכנים בתחומה, ובהתאם לסעיף 23 לחוק זה צריכה הגיחון לתכנן, להקים, לפתח ולתחזק את מערכות המים שבשטחי אחריותה.

20. המשיבה 4, חברת מקורות, היא חברת תשתית המספקת את מרבית המים הנצרכים בישראל. החברה מוגדרת כחברת המים הלאומית, נמצאת בבעלות ממשלתית מלאה ופעילותה כפופה לרשות המים. המשיבה 4 מוכרת מים לחברת המים של רמאללה.

21. המשיבה 5, עיריית ירושלים, היא הרשות המוניציפלית בשטחה נמצאת שכונת כפר עקב ובעלת השליטה במשיבה 3, חברת הגיחון. העירייה מופקדת על קביעת טיבם של צינורות להובלה ולאספקה של מים, על הסדרת התנאים לפיהם יסופקו מים לצרכנים, ועל פרסום מידע עתי בדבר איכותם התברואתית של מי השתייה המסופקים בתחומה (סעיף 238(א) לפקודת העיריות [נוסח חדש]).

22. המשיבה 6, חברת המים של רמאללה, היא חברה פלסטינית, המספקת את המים לאזור רמאללה ולכפר עקב.

העובדות הצריכות לעניין

כפר עקב, הזנחה שלטונית מתמשכת

23. עשרות אלפי תושבי קבע מתגוררים בשכונת כפר עקב, שכונה בצפון מזרח ירושלים, אשר מצויה מעבר לחומת הפרדה, בתחומה המוניציפלי של העיר. לאחר כיבוש העיר המזרחית ב-1967, הוחלו על תושבי שכונות ירושלים המזרחית "המשפט, השיפוט והמינהל של המדינה", והן סופחו לירושלים. הרחבת גבולות העיר והחלת החוק הישראלי במקום נעשו באמצעות תיקוני חקיקה, צווים והכרזות, ולתושבי ירושלים המזרחית ניתן רישיון לשיבת קבע בישראל, על פי חוק הכניסה לישראל, התשי"ב-1962. לצד תושבי הקבע חיים בשכונה אלפי אזרחים, אשר התאזרחו מכוח סעיף 5(א) לחוק האזרחות, התשי"ב-1952.

24. בהעדרם של נתונים שאוספות רשויות מוסמכות, מספרם המדויק של תושבי כפר עקב אינו ידוע, אך בהתאם לאומדן שביצעה בשנת 2017 חברת הגיחון, המשיבה 3, מספר תושבי השכונה בשנה זו הגיע ל-70 אלף בני אדם (אחמד אסמר, **זוח כפר עקב**, מכון ירושלים למחקרי מדיניות, עמ' 19 (2018) (להלן: **זוח כפר עקב**)). מאז מספרם האמיר. אוכלוסיית כפר עקב דומה בגודלה לזו של עיר קטנה, והיא השכונה הגדולה ביותר בירושלים.

25. בניית גדר הפרדה בשנים 2003-2005 והקמת מחסום קלנדיה החוצץ בין השכונה לבין ירושלים, לוו בהתחייבויות שלטוניות כי מרקם החיים של תושבים אלה לא ייפגע (בג"ץ 5488/04 **מועצה מקומית אלראם נ' ממשלת ישראל** (13.12.2006) (להלן: **עניין אלראם**); בג"ץ 6193/05 **ועד תושבי ראס ח'מיס נ' הרשות המוסמכת עפ"י חוק להסדר תפיסת מקרקעים** (25.11.2008)). חרף ההתחייבויות הפכה השכונה ל-No man's land. היא סובלת מהזנחה שלטונית עמוקה, ארוכת שנים. העירייה מנהלת את ענייניה בה בשלט רחוק, מצב התשתיות בשכונה נורא ובולט העדרם של מדרכות, רמזורים ותמרורים. אין בשכונה חנייה מוסדרת וגינות שעשועים. משרדי הממשלה, הביטוח הלאומי ושירות התעסוקה מדירים ממנה את רגליהם. המשטרה, מכבי אש ומד"א אינם נכנסים אליה, וניכר חוסר מובהק בתכנון עירוני ובאכיפת חוקי התכנון והבנייה. כתוצאה מכך, מאז השלמת בנייתה של חומת הפרדה, ובשל המחסור הניכר בדירות למגורים בשכונות מזרח ירושלים ועלותן הנמוכה יחסית בכפר עקב, קמו בשכונה, בצפיפות שלא תיתכן בכל יישוב אחר בישראל, עשרות רבי קומות, שגובהם מגיע ל-12 קומות ויותר, ללא היתר וללא כל פיקוח נדרש (**זוח כפר עקב**, עמ' 25).

אספקת המים לכפר עקב, ומשבר המים בקיץ זה

26. עד 1967 נכללה השכונה בשטחי ירדן, ואספקת המים אליה נעשתה על ידי חברת המים של רמאללה, המשוייכה 6. חרף העובדה שבעקבות סיפוח ירושלים המזרחית לישראל עברה אספקת המים לשכונותיה לעירייה, ולאחר מכן לתאגיד המים העירוני הגיחון, עד היום אספקת המים לכפר עקב מתבצעת על ידי חברת המים של רמאללה, אשר קונה את המים ממקורות ומוכרת אותם לתושבים. ניסיון להתחקות אחר הסכם כתוב העלה חרס. לחברת המים של רמאללה אין רשיון אספקת מים מרשות המים, ולא קיים חיבור מים של מקורות המספק מים ישירות לכפר עקב (דוח הממ"מ, עמ' 5, 7, 11).

27. בעיות המים בכפר עקב לא החלו בקיץ 2024. אספקת המים לכפר על ידי החברה הפלסטינית אינה עומדת בסטנדרט אספקת המים בישראל, וימי חלוקת המים בשכונה מוגבלים: שלושה ימי חלוקה בשבוע בלבד. בשל כך, מוצבים על גגות בתי השכונה אלפי מכלי מים, בהם אוגרים התושבים מים לשימושם בימים שבהם החברה הפלסטינית אינה מספקת אותם.

העתק ימי החלוקה לשכונה, כפי שהם מופיעים באתר חברת המים של רמאללה, מצורף ומסומן ע/1.

מכלי אגירת מים על גגות בתי כפר עקב

28. זאת ועוד. דומה כי כמות המים המסופקת לשכונה לא הולמת את העלייה החדה בכמות התושבים המתגוררים בה. במסגרת המחקר שערך מרכז המחקר והמידע של הכנסת לקראת כתיבת הדוח, והשאלות שהפנה לרשויות ולספקי המים בישראל, השיבה חברת מקורות, המשיבה 4, כי "בקשות לתוספות מים לרשות הפלסטינית צריכות להיות מוגשות לוועדה המשותפת למים Joint water commission ורק לאחר אישורה ניתן לפעול בהתאם" (דוח הממ"מ, עמ' 8). בקשת העותרים לקבל את ההסכם עם רשויות המים הפלסטיניות ונתונים על אספקת המים לא נענתה (ראו בהמשך הפניות למשיבים עובר להגשת העתירה).

29. במענה לבקשת חופש מידע בנושא אספקת המים לכפר עקב אשר הפנתה אשתקד האגודה לזכויות האזרח, העותרת 7, לרשות המים, ואשר נענתה באוגוסט 2023, השיבה רשות המים כי אין בידה רישום על כמות התושבים הישראליים בכפר עקב; כי אין אין לה הסכם כתוב המתייחס לאספקת המים לשכונה (לעניין זה הפנתה המשיבה 2 לחברת מקורות, בטענה ש"ייתכן שיש לחברת מקורות"); ושרשות המים אינה נוקטת אמצעי פיקוח על פעילות חברת המים של רמאללה ואף אינה מבצעת פיקוח על אספקת המים לצרכנים בכפר עקב.

העתק בקשת חופש המידע מיוני 2023 ותשובת רשות המים מאוגוסט 2023 מצורף ומסומן

30. העדר הסכם מים ייעודי לתושבי כפר עקב, אשר חולקים במים עם יישובים וכפרים בנפת רמאללה, הגידול הניכר באוכלוסיית השכונה אשר ככל הנראה לא לווה בעלייה הולמת בכמות המים הנרכשת, חלוקת המים המוגבלת, הצורך לאגור מים במכלים על גגות והעדר לחץ מים מספק בתשתיות הישנות - הביאו לכך שבעונות החמות האחרונות ניכרת בשכונה מצוקת מים. אלא שמשבר מים כה חריף ואקוטי כמו זה שפרץ בקיץ 2024 לא ידעו תושביה מעולם.

31. בחודש יוני 2024 צומצמה מאוד אספקת המים לשכונה. בתחילת חודש זה זרמו המים בצינורות יומיים בלבד, ובמחצית החודש צומצמה הכמות בחלקים נרחבים מן השכונה ליום אחד בלבד. במהלך חודש יולי, בשיאו של הקיץ, עמדה אספקת המים על 4-12 שעות שבועיות. כך גם בימים שקדמו להגשת העתירה.

32. המחסור במים זורמים ניכר בכל תחומי החיים. אין די מים לרחצה, ניקיון ובישול, אסלות אינן מודחות, חולים קשים נאלצים לוותר על רחצה, עובדי כפיים אינם יוצאים לעבודה בשל כך שנבצר מהם להתקלח. תלמידים נשלחו לבתיהם באמצע יום הלימודים, קייטנות בוטלו, מכוונות כביסה ומדיחי כלים הושבתו, וערימות כביסה וכלים מלוכלכים נערמות בבתים. חצרות, עצי פרי וערוגות ירק יובשו. התושבים, כמו גם קופות החולים בשכונה ובית החולים לילודות בה, נאלצים לקנות מים שאיכותם לא נבדקה, ממקורות בלתי מפקחים, בסכומים בלתי מפקחים, בעלות מאות ואלפי שקלים בחודש, במחיר הגבוה פי עשרה ויותר ממחירם המפוקח של מים בישראל (על כך בהמשך). רבים אינם יכולים לעמוד בכך. תושבים מעידים כי הם נאלצים לבחור בין מים לבין מזון, וללוות כסף מבני משפחה ומכרים.

תצהירי העותרים מצורפים.

33. העותר 1, מנהל בית החולים לילודות בשכונה, הפועל באישור ובפיקוח משרד הבריאות, מעיד כי עובד התחזוקה של בית היולדות, שמתבצעים בו אף ניתוחים קיסריים, עסוק בפתרונות למצוקת המים 24 שעות ביממה:

”יש לנו עובד תחזוקה שכל היממה מתעסק במצוקת המים, מנסה לוודא שתהיה אספקת מים סדירה. גם אני מוצא את עצמי עסוק כל היום בדבר האלמנטרי הזה, מים זורמים. זה בא על חשבון הניהול השוטף של בית היולדות. בכל דקה משעות היממה עשוי לצוץ משבר מים: קניית מים, מאיפה, לחץ האוויר בצינורות, שחרור הלחץ בצינורות, רכישת מים לשתייה. 24 שעות ביממה אנשים כאן מתעסקים במים ובשאלה יהיו מים? לא יהיו? איך לגרום לאספקת מים סדירה? זה לא נורמלי לנהל כך בית חולים”.

34. משבר המים הקשה מכתוב את סדר היום של התושבים, ומשפיע על כל פעילות היומיום. כך מעיד העותר 4:

”יש שבועות שאין בכלל מים, אפילו לא 10 שעות שגם הן לא מספיקות לכלום, בקושי ארבע שעות בשבוע. אספקת המים לא צפויה ולא סדירה. אין אין ואין

מים, ואז פתאום יש למשך כמה שעות. כל סדר היום שלנו נקבע עכשיו על פי לוח הזמנים של אספקת המים. אם פתאום פותחים ברז ויש מים, או שהשכנים מספרים לי שחזרו המים, או שאני רואה את שעון המים עובד, אנחנו עוצרים הכל ורצים למלא בקבוקים, לעשות כביסה, להתקלח, להדיח אסלות, לנקות ולבשל. יש עשרות בקבוקי פלסטיק בבית שמחכים למילוי.

המחסור האדיר במים מקשה מאוד על שגרת חיים, אבל הכי מזעזע זה להיכנס לשירותים אחרי שלושה ימים שלא היו מים. בקיץ הזה הבית יכול להסריח במשך ימים".

35. מצוקת המים כה חריפה עד שחולים קשים, החוזרים מטיפולים מורכבים, נאלצים לוותר על רחצה. כך הצהיר תושב הכפר, ע"ע, חולה בסרטן הכבד :

"אני מקבל טיפולים כימותרפיים, וחוזר מהם מאוד עייף. אלה טיפולים קשים ומתישים. אחד הטיפולים האחרונים התבצע ביום חם מאוד... אחרי שנחתי קצת רציתי להתרחץ, אבל לא היו מים בברזים. ויתרתי... ביקשתי מהילדים להצטמצם למקלחות פעם בשבוע, כדי לחסוך... בשבועות האחרונים התחלתי לאגור את המים שיוצאים מהמזגן. אני מנווט אותם באמצעות צינור לבקבוקים ומכלי פלסטיק... אבא שלי גר בבית לידי. הוא איש מבוגר וחולה דיאליזה. גם לו אין מים. כל החיים שלנו השתנו בגלל המצוקה הקשה הזאת".

תצהירו של מר ע' מצורף.

אגירת מים מתוך מזגנים, כפר עקב, יולי 2024

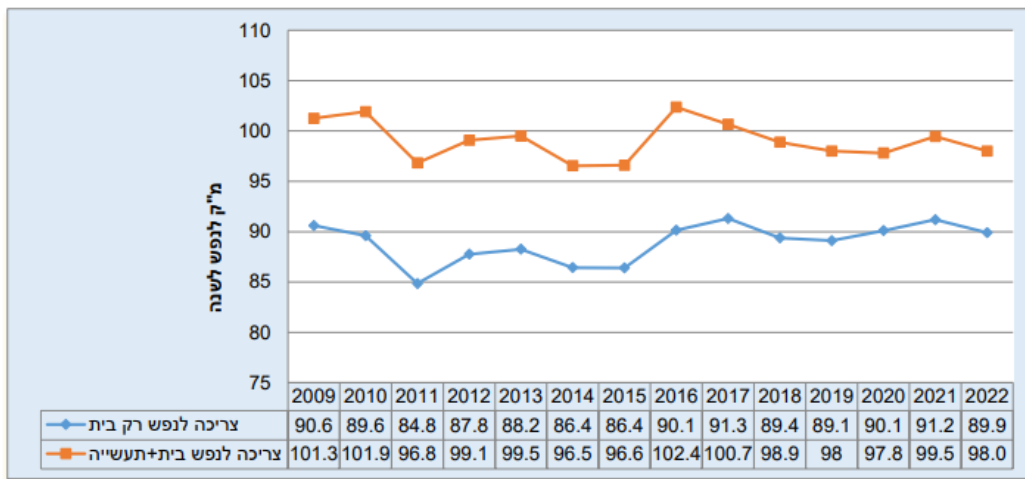
מבנה משק המים, מחיר המים בישראל, והנטל הכבד הכרוך ברכישתם הפרטית

36. חוק המים מסדיר את נושא המים בקביעת מדיניות כוללת, שבסיסה ההכרה כי מקורות המים במדינה הם קניין הציבור, נתונים לשליטת המדינה ומיועדים לצרכי תושביה (סעיף 1 לחוק). הקמת רשות המים בשנת 2007 נועדה לרכז את סמכויות הניהול והאסדרה של משק המים. הרשות אחראית לרגולציה שלו, לניהולו, לתפעולו ולפיתוחו, מופקדת על קביעת אמות מידה לשירותים שמספקים תאגידי המים המעוגנות בכללי המים, ועל פיקוח עליהם (משק המים בישראל סוגיות מרכזיות, **מרכז המידע והמחקר של הכנסת**, עמ' 12-16 (2018)). חברת מקורות היא חברת תשתית בבעלות ממשלתית, המספקת את מרבית המים הנצרכים בישראל, ובעלת מונופול בתחום הולכת המים ואספקתם למרכזי צריכת מים (שם, עמ' 14). תאגידי המים אחראים לפריסת תשתיות מים ואספקת המים ליישובים. חוק תאגידי מים קובע, כי מטרתו הראשית היא להבטיח "רמת שירות, איכות ואמינות נאותים, במחירים סבירים ובלא הפליה, בתחום שירותי המים והביוב" (סעיף 1 לחוק).

37. תעריפי המים והביוב בתאגידי המים והביוב העירוניים, אשר נקבעים על ידי רשות המים, אחידים ברמה הארצית לכל סוגי הצרכנים.

38. לפי נתוני רשות המים לשנת 2022 ("צריכת המים לשנת 2022 – דוח מסכם", **רשות המים** (2023)) צריכת המים הביתית הממוצעת לנפש בישראל עומדת על 89.9 מ"ק מים בשנה, שהם כ-7.49 מ"ק בחודש וכ-240 ליטרים ביום (על מנת לסבר את האוזן, נדרשים 55-60 ליטר להדחת אסלות יומית לנפש וכמות מים זהה לרחצה. לשתייה, בישול והדחת כלים נדרשים לפחות 30 ליטרים נוספים ("עלון – חיסכון במים במשק הבית", באתר רשות המים).

❖ **צריכה סגולית לנפש לשנה:**

מתוך הדו"ח המסכם בנושא צריכת המים של רשות המים, 2022

39. תעריפי המים לצרכני המים הביתיים בישראל מדורגים: מדרגה ראשונה לכמות מים בסיסית – עד 3.5 מ"ק לכל נפש בכל חודש ולא פחות מ-7 מ"ק ליחידת דיור – בתעריף נמוך יחסית,

וכל כמות נוספת בתעריף גבוה יותר ("תעריפי המים והביוב לצרכנים הביתיים בתאגידי מים וביוב עירוניים" (22.07.2024), באתר רשות המים). תשלום עבור מ"ק מים בתעריף הנמוך הוא 8.082 ש"ח (נכון ליולי 2024), ועבור כל מ"ק נוסף מעבר לצריכה הבסיסית (3.5 מ"ק מים לחודש לנפש כאמור) ישלם הצרכן 14.83 ש"ח.

40. חישוב פשוט מלמד, כי משק בית בן ארבע נפשות יצרוך בחודש כ-30 מ"ק (7.5X4), והתשלום עבורם לתאגידי המים יעמוד על 350 ש"ח. משפחה בת שש נפשות תצרוך כ-45 מ"ק בחודש, ותשלם עבורם 525 ש"ח.

41. החסר האדיר במים בכפר עקב, המתואר לעיל, מאלץ משפחות רבות לרכוש מים במחירים בלתי מפוקחים, גבוהים בהרבה מתעריף רשות המים, אשר ממשיכים להאמיר ככל שהמשבר נמשך ומעמיק, ועומדים היום, כאמור בתצהירי העותרים, על לפחות 100 ש"ח למ"ק – פי 12 ממחירי רשות המים בתעריף הנמוך, ופי שבעה מהתעריף הגבוה. תושבי השכונה, כאמור, מצטמצמים מאוד בצריכת המים, אולם לו היו צורכים כיום מים בכמות שצורכת משפחה בת שש נפשות בישראל, הם היו נדרשים לשלם עבורם 4,500 ש"ח בחודש.

42. הצורך ברכישת מים מתמדת במחירים בלתי מפוקחים מטילה על תושבי כפר עקב נטל כלכלי כבד, אשר משפחות רבות מתקשות לעמוד בו. העותרת 3 מעידה, כי הצורך לרכוש מים מאלץ אותה ללוות כסף מבני משפחה וחברים ומספרת על ההשפלה הכרוכה בכך. העותרת 4 מצהיר כי מצוקת המים, והצורך לרכוש אותם במחיר מופקע, מאלצים לבחור בין קניית מזון לבני משפחתו לבין רכישת מים. עוד הוא מצהיר כי אחד מבניו, אשר עובד כשיפוצניק, ויתר על ימי עבודה בשל הבושה הכרוכה ביציאה לעבודה כשהוא מלוכלך.

43. כך מסכם חבר ועד תושבי השכונה, העותר 2 :

"בשכונה חיים כ-100 אלף תושבי קבע ואזרחים ישראלים. הם זכאים לכל השירותים שמקבלים תושבי ישראל, בלי שום הפליה. קיץ שלם שבו אין מים זורמים בברזים הוא פגיעה קשה בזכויות שלנו, בבריאות שלנו, אבל לאף אחד לא אכפת. המחסור במים משפיע כאן על כל החיים. אי אפשר לנקות, להתקלח, להתגלח. זה יוצר סיר לחץ מטורף בתוך השכונה ובתוך הבתים עצמם. מים זה חיים, אי אפשר לחיות בלעדיהם. המרדף אחרי מים הופך למאבק הישרדות".

הדיון במשבר המים בוועדת הכלכלה של הכנסת ובג"ץ 2235/14

44. העדרו של הסכם בין ישראל לבין חברת המים הפלסטינית בעניין המים המסופקים לכפר עקב עלה גם בדיון שהתקיים ביום 9.7.2024 בוועדת המשנה לפיקוח על המים של ועדת הכלכלה של הכנסת, ואשר עסק במשבר המים בשכונה. יו"ר ועדת המשנה, ח"כ זאב אלקין, שכיחן בעבר כשר לענייני ירושלים, פתח את הדיון בכך שלא יעלה על הדעת כי תושבי "השכונה הענקית" אשר מעבר לגדר ההפרדה, תושבי קבע, ייאלצו להסתפק באספקת מים יום בשבוע, ואף פחות מכך.

45. בדיון, אשר נועד לדברי יו"ר הוועדה לעדכן את הרשויות הרלבנטיות בעוצמת הבעיה ולהמריצן למצוא לה פתרון, השתתפו, בין היתר, מנכ"ל משרד האנרגיה והתשתיות, מנכ"ל רשות המים, ראש מנהלת מים וביוזב ביו"ש ברשות המים, היועצים המשפטיים של רשות המים והגיוחון ונציגי מקורות. הדוברים תלו את המשבר בכך שבשכונה מתגוררים "מאות אלפי אנשים בהם אנשים לא מוכרים ושב"חיים", במגדלי קומות שנבנו ללא היתר, ובהסדר היסטורי עם הרשות הפלסטינית, אשר עוגן לכאורה בפסיקת בג"ץ שאסרה על התרתו, אף שהעירייה, כך לדברי יועמ"ש חברת הגיוחון בדיון, ביקשה לספק מים לשכונה (העותרים לא מצאו כל אזכור לפסיקה כזאת במאגרים המשפטיים).

46. כאשר ח"כ אלקין ביקש לדעת האם קיים הסכם עם חברת המים של רמאללה, הוא נענה בשלילה, בנימוק כי ישראל עובדת מול רשות המים הפלסטינית ולא מול חברת המים. כאשר שב והקשה, ותבע לדעת האם ההסכם עם הרשות הפלסטינית כולל מחויבות לספק מים לכפר עקב, התשובה היתה "לא". היו"ר סיכם בכך שאם מנגנון הספקת המים הקיים לשכונה, אשר אינו מעוגן בשום מקום, אינו עובד, חובתן של הרשויות הרלבנטיות בישראל, בהן הגיוחון ורשות המים, לפעול לחיבור השכונה ל"תשתיות מים סדירות למקורות המים הישראליים" (ראו סרטון דיון בוועדת הכלכלה מיום 9.7.2024 באתר הוועדה. הפרוטוקול טרם פורסם). חודש חלף מאז הדיון, דבר לא נעשה, ומצוקת המים בעינה עומדת.

47. במהלך הדיון בוועדה עלה נושא חיבורן למים של שכונות מחנה פליטים שועפאט, אף הן בשטחה המוניציפלי של ירושלים מעבר לגדר ההפרדה, לאחר שבוקר בהיר אחד הופסקה אליהן אספקת המים (בג"ץ 2235/14 סנדוקה נ' הרשות הממשלתית למים ולביו (15.3.2022) (להלן עניין סנדוקה)). את העתירה הגישו תושבי השכונות יחד עם האגודה לזכויות האזרח בישראל, העותרת 7, נגד המשיבים כאן (למעט חברת מקורות, המשיבה 4, שנוספה לעתירה זו). כמו בתשובת רשות המים לפניות העותרים בענייננו (על כך בפרק הבא), גם בעניין סנדוקה טענו המשיבים להימצאותם של שב"חיים בשכונה, לקושי באספקת שירותים לשכונות מעבר לגדר, לבנייה בלתי חוקית של בניינים רבי קומות ולאיסור לחיבור מבנים לא חוקיים למים בהתאם לסעיף 157א לחוק התכנון והבניה, התשכ"ה-1965. אלא שבעקבות הגשת העתירה והדיונים בה, שודרגו תשתיות הצנרת הראשית לשכונות מחנה פליטים שועפאט והונחו בשכונה קווי מיים מרכזיים נוספים (לכתבי הטענות בעניין סנדוקה ראו: https://www.acri.org.il/post/___224).

הפניות למשיבים עובר להגשת העתירה

48. ביום 23.6.2024 פנתה האגודה לזכויות האזרח בישראל למשיבים. בפניה פורטו מצוקת המים הקשה בשכונה, הפגיעה בזכויות התושבים וחובות המשיבים לדאוג לאספקת מים, ונדרש כי אלה יחדשו לאלתר את אספקת המים אליה במלואם.

העתק הפניה מיום 23.6.2024 מצורף ומסומן ע/3.

49. ביום 27.6.2024 השיבה לפנייה המשיבה 2, רשות המים. עו"ד תהל ברנדס מן הלשכה המשפטית ברשות המים קבעה, כי לא חל שינוי באספקת המים של חברת מקורות לחברת

המים של רמאללה, כי חיבורי המים באזור משמשים, בנוסף לכפר עקב, את הרשות הפלסטינית, וכי החלוקה בין היישובים הפלסטינים לבין כפר עקב שבתחום ירושלים נעשית על ידי חברת המים של רמאללה. עו"ד ברנדס הוסיפה, כי "נוכח העליה בצריכה בחיבורים אלה רשות המים הורתה זה מכבר לחברת מקורות לקדם פיתוח נוסף, הצפוי להסתיים בעוד שנתיים". עוד נכתב בתשובה, כי כדי לספק לשכונה כמויות מים נוספות, יש "צורך בהגדלת התשתיות ובבניית איגום על ידי חברת המים של רמאללה או ע"י הרשות הפלסטינית", וכי רשות המים התריעה על כך בפניהן, אך הפיתוח הנדרש לא מתבצע. רשות המים דחתה את הדרישה להחליף את ספק המים בספק אחר, בטענה ל"בנייה בלתי חוקית בהיקפים נרחבים".

העתק תשובת רשות המים מיום 27.6.2024 מצורף ומסומן ע/4.

50. ביום 10.7.2024 שוב פנו העותרים למשיבים, בדרישה למצוא פתרון חירום לאלתר למשבר המים החרף בשכונה, ובמקביל לדאוג לפתרון ארוך טווח אשר יבטיח אספקת מים סדירה ושוטפת לרבות תושבי הכפר. בפנייה עמדו העותרים על כך שבתים רבים בשכונה נבנו בהיתר ופירוטו שנסיון העבר מלמד, כי בעקבות עניין סנדוקה פעל הגיחון לחיבורן למים של שכונות מחנה הפליטים שועפאט. העותרים ביקשו לקבל לידיהם הסכם כתוב בין המשיבים לבין רשות המים הפלסטינית ונתונים על כמות המים שמספקת חברת מקורות לרשות הפלסטינית ולחברת המים של רמאללה. העותרים התריעו, שככל שלא יימצא פתרון מידי למצוקת המים הגואה הם יאלצו לפנות לערכאות.

העתק פניית העותרים מיום 10.7.2024 מצורף ומסומן ע/5.

51. ביום 21.7.2024 השיבה רשות המים לפנייה. עו"ד ברנדס כתבה, כי רשות המים פועלת לאיתור אפשרויות לתגבור הספקת המים של רמאללה, וכי נוכח המצב הייחודי בשכונה נעשתה פנייה למנכ"ל משרד ראש הממשלה כדי שייסיע בקידום פתרונות שרשות המים אינה מוסמכת לכאורה לקבלן. עו"ד ברנדס חזרה על כך שרשות המים "הורתה לפני שנים" לחברת המים של רמאללה לשפר את תשתיות המים באזור אך הדבר לא נעשה, וכי מקורות החלה לפתח תשתיות נוספת באזור, שישפרו את המצב "בשנים הבאות". נתונים על אספקת המים והסכם, ככל שזה קיים כלל, לא התקבלו.

העתק תשובת רשות המים מיום 21.7.2024 מצורף ומסומן ע/6.

מכאן העתירה.

הטיעון המשפטי

הזכות למים ופגיעה בזכויות יסוד

52. משבר המים החרף בכפר עקב גורם לפגיעה מתמשכת וקשה בזכויות אדם חוקתיות של תושבי השכונה – בזכות היסוד למים, לבריאות, לשוויון ולכבוד, וחותר תחת עיקרון טובת

הילד, עקרון על במשפט בישראל. התנערות המשיבים מחובותיהם שבדין לספק מים לרבבות תושבי הקבע והאזרחים החיים בשכונה שהיא חלק מירושלים, לוקה בחוסר סבירות קשה ואינה מידתית.

53. הזכות למים מעוגנת בסעיפים 1 ו-3 לחוק המים, הקובעים כי מקורות המים הם קניין הציבור וכי כל אדם זכאי לקבל מים ולהשתמש בהם. הזכות למים, וחובת המשיבים להבטיח אותה, באה לידי ביטוי בין היתר בהוראות הפרק השמיני לכללי תאגידי המים והביוב, שכותרתו היא "הפסקות מים". אלה מעגנות כללים אשר נועדו לצמצם למינימום את העדר הנגישות למים זורמים.

54. כך, למשל, מגביל סעיף 101 לכללים את הפסקות המים המתוכננות לצורך טיפול, שדרוג ותחזוקה של תשתיות המים לשמונה שעות רצופות, שאחריהן נדרש אישור מיוחד להפסקה נוספת. סעיף 102 לכללים קובע, כי באזורים בהם מצוי מוסד חינוך מוכר או מוסד רפואי, והפסקת המים עולה על ארבע שעות רצופות, תדאג החברה לספק למוסדות הללו בשעות פעילותם נגישות למי שתייה לרבות פתרונות סניטציה. עוד קובעים הכללים חובת הודעה מראש על הכוונה לבצע הפסקות מים מתוכננת. כללי תאגידי מים וביוב (ניתוק אספקת מים וביוב), התשע"ה-2015 קובעים את התנאים בהם ניתן לנתק אספקת מים של צרכן ביתי, כאמצעי להבטחת תשלום חשבונות צריכה שוטפים. ניתוק מים בשל אי תשלום חוב דורש את אישורו של מנהל רשות המים. לכל אלה אין זכר שעה שמדובר בתושבי השכונה הירושלמית אשר מעבר לגדר.

55. בשלל פסיקות עיגן בית משפט נכבד זה את הזכות למים כזכות יסוד, הנגזרת מהזכות לחיים, לכבוד, לשוויון ולבריאיות. הפסיקה עמדה על חשיבות הזכות למים, ועל חובת המדינה לממשה כלפי כל תושב:

"נגישות למקורות מים לצורך שימוש אנושי בסיסי נופלת בגדרי הזכות לקיום מינימלי בכבוד. מים הם מצרך חיוני לאדם, ובלא נגישות בסיסית למצרך זה באיכות סבירה אין האדם יכול להתקיים. לפיכך, **יש להשקיף על הזכות למים כחלק מהזכות לקיום אנושי בכבוד, הזוכה להגנה חוקתית מכח הזכות החוקתית לכבוד האדם**" (עניין **אבו מסעאד**, פסקה 23 לפסק דינה של השופטת פרוקצ'יה, הדגשים אינם במקור).

וכן:

"... הנחת הבסיס בחוק היא כי לכל אדם זכות לקבל מים בעבור תשלום. לדברים אלה... תחולה רחבה על כל תושבי המדינה!... לא אכחד: האפשרות שאדם או משפחות ינותקו ממים מעוררת רתיעה ראשונית. בלי מים - אין חיים" (ע"א 7262/00 **פוריה כפר עבודה נ' לוי**, פ"ד נו (3) 899, 909 (2002)).

56. ההגנה החוקתית על הזכות לכבוד כוללת את היבט הקיום החומרי הנדרש לצורך מימושה. הזכות לקיום בכבוד היא הזכות כי יובטח לאדם מינימום של אמצעים חומריים שיאפשרו לו

להתקיים בחברה (בג"ץ 366/03 עמותת מחויבות לשלום וצדק חברתי נ' שר האוצר, פ"ד ס(3) 464 (2005), סעיף 15 לפסק דינו של הנשיא ברק). חובות המדינה בהקשר זה הן, בין היתר, להבטיח שלאדם יהיו די מזון ומשקה לקיומו (שם, בעמוד 484).

57. הזכות למים כוללת את הזכות להיות מחובר לתשתיות המים והביוב של ישראל:

"... נדמה כי אין חולק כיום בדבר מעמדה החוקתי של הזכות לנגישות למקורות מים... ואכן, מקובלת עלי התפיסה שלפיה לכל אדם קיימת זכות בסיסית להיות מחובר לתשתיות המים והביוב של המדינה לצורך אספקה שוטפת של מים הראויים לשתייה" (בג"ץ 10541/09 יובלים ש.ד.י. בע"מ ו-16 אח' נ' ממשלת ישראל, פסקה 25 לפסק הדין (5.1.2012)).

58. הזכות למים ולנגישות אליהם, מעוגנת אף בשורת אמנות בינלאומיות עליהן חתמה ישראל, בהן האמנה בדבר זכויות כלכליות חברתיות ותרבותיות 1966 (סעיפים 11-12), אמנת האו"ם בדבר זכויות הילד 1989 (סעיף 24 לאמנה), האמנה בדבר ביעור כל הצורות של הפליה גזעית 1966 (סעיף 14), והאמנה בדבר מיגור אפליה נגד נשים 1989 (סעיף 14(2)) (לפירוט ראו נטע זיו "עוני, צמצום פערים ושוויון: המקרה של הזכות למים" משפט וממשל ז(2) 945, 967 (2004)).

59. ועדת האו"ם לזכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות עמדה על כך, בהערה פרשנית מס' 15, אשר כותרתה היא "הזכות למים", והתוותה אמות מידה נורמטיביות למימושה, החלות על המדינות שהן צד לאמנה (UN Committee on Economic, Social and Cultural Rights) *General Comment No. 15: Substantive Issues Arising in the Implementation of the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights*, U.N. Doc. E/C (26 November, 2002). סעיף 2 להערה עומד על זכותו של כל אדם למים בכמות מספקת, וסעיף 10 לה קובע כי הזכות למים טומנת בחובה חופש גישה למקורות מים קיימים, זכות להגנה מפני הפרעה בצריכת מים ברמה מינימלית, וזכות ליהנות ממערכת אספקת מים שוויונית. סעיף 11 להערה מעגן את התפיסה כי המים אינם רק משאב כלכלי אלא גם משאב חברתי ותרבותי.

60. סעיף 12 להערה קובע שלושה קריטריונים מנחים למימוש הזכות למים: זמינות (Availability); איכות (Quality); ונגישות (Accessibility). זמינות משמעה נגישות קבועה ומתמשכת למים, בכמות מספקת לשימוש אישי וביתי, ונגישות מוגדרת כנגישות פיזית, כלכלית וללא הפליה. סעיפים 25-27 להערה פרשנית מס' 15 עומדים על חובת המדינה לסייע באופן אקטיבי ליחידים ולקהילות לממש את הזכות למים (לעניין הזכות למים בדין הבינלאומי ראה גם עניין אבו מסעאד, פסקה 29).

61. המשיבים אינם עומדים בחובותיהם למימוש הזכות למים של תושבי כפר עקב, המעוגנות בדין הישראלי ובדין הבינלאומי. איכות המים שהתושבים נאלצים לרכוש, ואף איכות המים שהם אוגרים על הגגות במכלי פלסטיק תחת שמש קופחת כבר שנים, לא נבדקת ולא נבדקה

מעולם. תשלום עבור מים, הגבוה פי עשרה ויותר מזה שמשלמים כלל תושבי ישראל, אינו נגישות כלכלית למים; אספקת מים בת ארבע עד 12 שעות שבועיות, ואפילו יממה, אינה זמינות ואינה נגישות. זהו משבר מים, שהמדינה חדלה מלפתור.

62. הפגיעה בעקרון טובת הילד ובזכות לבריאות כתוצאה מהעדרם של מים זורמים באיכות ראויה, ברורה. האמנה בדבר זכויות הילד דורשת מהמדינות החברות לה להבטיח בריאות מקסימלית לקטינים החיים בשטחה, בין היתר באמצעות הספקת מזון ומי שתייה נקיים, מתוך מודעות לסכנות הכרוכות בזיהום סביבתי (סעיף 24 לאמנה).

63. קיים קשר מובהק בין בריאות, היגיינה, ורמת חיים נאותה לבין אספקה סדירה של מים נקיים, כמו גם בעניין תרומתם של החסר במים, או צריכת מים שאינם נקיים, לתחלואה (על הזכות למים כנגזרת של הזכות לבריאות ראו בג"ץ 3071/05 **לוזון נ' ממשלת ישראל**, פסקה 9 לפסק הדין (28.7.2008)). בהתאם, מחויבים ספקי מים לוודא כי מי שתייה יעמדו באיכות התברואית הנדרשת על פי תקנות בריאות העם (איכותם התברואית של מי שתייה ומיתקני מי שתייה), התשע"ג-2013. תקנות אלה מתוות סטנדרט לאיכות מים, נוקבות בסדרת פעולות שעל הספק לבצע על מנת לעמוד בו, וקובעות כיצד עליו לפעול אם איכות המים נפגמת. מצב המים (ולמעשה העדר המים) בשכונה רחוק מרחק ניכר מסטנדרט חוקי זה, כמו מכלל הוראות הדין שנועדו להבטיח את הזכות למים רציפים, בכמות מספקת ובאיכות ראויה.

64. החרגתם של תושבי כפר עקב מההסדר החוקי החל על אספקת מים בישראל פוגעת אף בזכות התושבים לשוויון, לגביה נפסק זה מכבר כי היא מעוגנת בזכות לכבוד שבחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו (בג"ץ 6427/02 **התנועה לאיכות השלטון בישראל נ' הכנסת**, פ"ד סא(1) 619 (2006)). גם אם לא התכוונו הרשויות בישראל להפלול את תושבי שכונת הענק הרי שבמבחן התוצאה ההפליה ברורה, היא המניע לה אשר יהא: עשרות שנים שבהן זורמים המים בברזי התושבים שלוש פעמים בשבוע בלבד, בעיות באספקת מים מדי קיץ, הצורך לאגורם על גגות הבתים, ולמעלה מחודשיים שבהם הם זוכים לאספקת מים שבועית דלה ומצומצמת, בת כמה שעות, מדברים בעד עצמם (בג"ץ 3865/20 **שוקרון נ' המועצה המקומית קרית ארבע** (7.10.2020); בג"ץ 2671/98 **שדולת הנשים בישראל נ' שר העבודה והרווחה** פ"ד נב(3) 630, 654 (1998)). נזכיר, כי כאשר אירעה באחרונה תקלת מים חמורה בעמק התימנים בעין כרם ורחובות הוצפו, עבדו צוותי החירום של הגיחון ללא לאות מסביב לשעון כדי לפתור את התקלה ולחדש את אספקת המים (רפי גמיש, משתחררים מההלם: העבודות לתיקון הצינור הראשי בעין כרם לקראת סיום, **כל העיר**, 26.6.2024). אף שבמועד זה עצמו המשיבים כבר היו מודעים לחומרת משבר המים בכפר עקב, הם לא טרחו לעשות דבר בנדון.

התנהלות המשיבים אינה סבירה ואינה מידתית

65. התעלמות המשיבים ממצוקת המים הקשה והמתמשכת בכפר עקב ומשיכת הכתף האדישה נוכח משבר המים הנוכחי בה, גלגול האחריות בין המשיבים לבין עצמם ("הורינו זה מכבר למקורות לקדם פיתוח נוסף"), ותליית האשם בחברת המים הפלסטינית ובעותרים ובשכמותם, כמו גם טענת רשות המים לפיה "החלה מקורות לפתח תשתיות נוספות אשר

ישפרו את המצב בשנים הבאות" – לוקים בחוסר סבירות בשל הפגיעה הקשה בזכויות אדם מוגנות, וסותרות את חובתם לפעול בהגינות ובתום לב. התנהלות זו גם אינה מידתית.

66. חובות הרשויות לנהוג בסבירות, בהגינות ובתום לב הן מאבני היסוד של המשפט המינהלי. הטלת חובות אלה נועדו למנוע שרירות, ולהגן על הפרט מכוחה העצום של הרשות השלטונית. מטרתן היא להגן על זכויות אדם, לטפח יחסי אמון בין המינהל הציבורי לבין התושב והאזרח, לשפר את ההליך המנהלי ולקדם את המינהל הציבורי. חובת הסבירות נועדה להבטיח, כי הרשות שקלה את כל השיקולים הדרושים למתן החלטתה, וכי איזנה ביניהם כהלכה (בג"ץ 389/90 **דפי זהב נ' רשות השידור**, פ"ד לה(1) 421 (1980)). חובת ההגינות נועדה להבטיח, בין היתר, כי השלטון לא יגשים "אינטרס עצמי משלו" (בג"ץ 164/97 **קונטרס בע"מ נ' משרד האוצר, אגף המכס והמע"מ**, פ"ד נב(2) 289, 347 (1998)), ונועדה לשמש "בלם לכוח ורסן לעוצמה" (שם, בעמ' 368).

67. החלטת רשות המים, הממונה על משק המים בישראל, שלא לפעול נוכח מצוקת המים הקשה, והתעלמות המשיבים מחובתם להבטיח אספקת מים מיידית וסדירה לתושבי כפר עקב, כמו לכל תושב אחר, חרף מודעותם למשבר, אינה עומדת במבחני הסבירות. אף הימנעות מפעולה הינה החלטה וככל שזו פוגענית יותר, כמו בענייננו, כך נדרשת הקפדה יתרה, דווקנית ונוקשה על האיזונים שהתבצעו עובר לקבלתה; ככל שהפגיעה בזכויות אדם גדולה יותר, כך נדרשת הרשות לאמץ אמת מידה ראייתית מחמירה יותר להחלטותיה (בג"ץ 951/06 **שטיין נ' קראדי** (30.4.2006)).

68. בענייננו, כפי שמעידות תשובות המשיבים לפניית העותרים, לא נשקלו כל שיקולים ולא התבצעו כל איזונים. סירוב המשיבים להפעיל את סמכותם ולמלא את חובותיהם החוקיות לאספקת מים לתושבי ישראל, החיים בשטח ירושלים, מעורר חשש כי בבסיס הסירוב עומדים גם שיקולים זרים, המתייחסים למיקום השכונה ולמיהות תושביה. כבר נקבע, כי "התעלמות מוחלטת משיקול ענייני היא תמונת ראי של היזקקות לשיקול זר" (דפנה ברק-ארוז **המשפט המנהלי ב 727**, ה"ש 13).

69. התנהלות המשיבים אף אינה מידתית. מחסור קשה במים אשר פוגע ברבבות תושבים, ואשר סופו אינו נראה באופק, אינו מידתי. וממילא כבר נפסק, כי גם פגיעה זמנית, שמידתה עולה על הנדרש, אינה פגיעה מותרת (בג"ץ 24/01 **רסלר נ' כנסת ישראל**, פסקה 15 לפסק דינו של השופט מצא (20.2.2002)).

70. תכלית הזנחתם ארוכת השנים של העותרים ותושבי השכונה בעניין אספקת מים, כמו גם הותרת משבר המים על כנו, אינה ברורה; אך ברי, כי הנזק הנגרם בשל כך לתושבים עולה עשרות מונים על התועלת ככל שיש כזו (ראו והשוו בג"ץ 3477/95 **בן עטייה נ' שר החינוך, התרבות והספורט**, פ"ד מט(5) 1 (1955)).

71. נגישות למקורות מים לצורך שימוש אנושי בסיסי נופלת בגדרי הזכות לקיום מינימלי בכבוד, שהצורך ליישמה במצבים קיצוניים עשוי להוביל לכך שעל המדינה תוטל חובה חוקתית להבטיח את מימושה (עניין **אבו מסעאד**, פסקה 22). ככל שהצורך במים בנסיבות מקרה

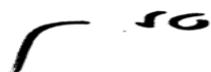
קונקרטי הינו צורך חיוני וקיומי, כך תקבל הזכות למים משקל רב יותר, והערכים הנוגדים ייסוגו מפניה (שם, בפסקה 24).

72. כזה בדיוק הוא העניין העומד במוקד העתירה. הקושי לספק שירותים לתושבי השכונות אשר מעבר לחומת ההפרדה, אשר לא ביקשו אותה לעצמם והתנגדו להקמתה (ראו למשל עניין **אלראם**) אינו מצדיק פגיעה אקוטית בזכויותיהם. קביעה זו נכונה ביתר שאת נוכח הימשכות הפגיעה והיקפה (ראו והשוו בג"ץ 6358/05 **ואנונו נ' אלוף פיקוד העורף**, פסקה 15 לפסק הדין (12.1.2006)). זאת בפרט כאשר עיריית ירושלים, המשיבה 5, מספקת שירותי פינוי אשפה מהשכונה, ותאגיד המים העירוני, חברת הגיחון, המשיבה 3, מספק לה שירותי ביוב.

73. העדר נגישות למים, כאמור, הוא אירוע פגיעה במים כהגדרתו בחוק המים ובכללי פגיעה במים, ומחייב את המשיבים לפעול להנגשת מים לתושבי השכונה לאלתר, כפתרון לטווח הקצר, באמצעות מכליות או בכל דרך אחרת שתשים קץ למחסור החמור במים. בד בבד, יש לשים קץ להפקרתם ארוכת השנים של תושבי כפר עקב, ולפעול נחרצות לכך שאספקת המים לשכונה תתבצע דרך קבע בסטנדרט החוקי הנוהג בכלל ישראל. כך בעניין כמות המים, איכותם, ותדירות אספקתם.

בשל כל אלה, מתבקש בית המשפט הנכבד ליתן צו על תנאי, ועם קבלת תשובות המשיבים להפכו למוחלט.

7.8.2024

טל חסין, עו"ד

ב"כ העותרים